

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

แนวคิดเรื่อง “เปรต” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เปรตในคัมภีร์เปตวัตถุนั้น เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในหมู่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท ในประเทศไทยจะเห็นได้จากคัมภีร์บาลีรุ่นแรกที่แต่งขึ้นในประเทศไทย คือ โลกัปปทีปกสาร และคัมภีร์บาลีที่แพร่หลายในระยะต่อมา เช่น มังคลัตถทีปนี จักกวาฬทีปนี รวมทั้งวรรณกรรมที่เป็นภาษาไทย เช่น ไตรภูมิพระร่วง ไตรภูมิโลกวินิจฉยภคธา สังคีตยวงค์ พระปฐมสมโพธิภคธา ภูมิวิลาสินี และอื่น ๆ ล้วนระบุถึงเรื่องของมนุษย์ที่เรียกว่า “เปรต” นี้ทั้งสิ้น มีข้อความอ้างถึงพระไตรปิฎก อรรถกถา ฯลฯ อยู่หลายแห่ง นอกจากนี้ พิธีกรรมและประเพณีไทย ตั้งแต่สมัยโบราณเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันก็มีการกล่าวถึง เช่น การกรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศลให้ผู้วายชนม์ พิธีอนุโมทนาให้พร อาทิเช่น ติโรกษทกัณชคคาธา ซึ่งพระสงฆ์ใช้สำหรับอนุโมทนาการทำบุญอุทิศถึงผู้ที่ล่วงลับไปปรโลกแล้วอย่างเดียว ประเพณีทำบุญ พิธีตรุษ พิธีสารท ปราภฏเรื่องราวของเปรตทั้งนั้น ในสมัยหลังโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยปรากฏว่าใช้คำว่า “เปรต” ในความหมายภูตผีปีศาจ ซึ่งมีพฤติกรรมลึกลับรูปร่างแปลกประหลาดน่าเกลียดน่าสะพรึงกลัว จนถึงกับมีข้อความกล่าวไว้ว่า “สูงเหมือนเปรต” บ้าง “เปรตขอส่วนบุญ” บ้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า “เปรต” น่าจะมีความหมายหลายอย่างตามสมัยและลักษณะวัฒนธรรมในสังคม ดังนั้นจึงควรนำข้อมูลเกี่ยวกับ “เปรต” มาศึกษาวิเคราะห์ดูอย่างละเอียด

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความหมายของคำว่าเปรตในแต่ละยุค ตั้งแต่ความหมายแรกๆ

ปรากฏในพระไตรปิฎกตลอดจนถึงความหมายที่ปรากฏในคัมภีร์อื่น ๆ และวรรณกรรม พุทธศาสนาที่รจนาในประเทศไทย เพื่อจะได้เข้าใจความแตกต่างหรือคล้ายคลึงของคำว่า เปรตในสมัยต่าง ๆ อย่างแจ่มชัด

๒. เพื่อศึกษาแนวความคิด และความเชื่อเรื่องเปรตที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และอรรถกถาเถรวาท

๓. เพื่อศึกษาอิทธิพลและความเชื่อเรื่องเปรตที่มีต่อพิธีกรรมและประเพณีไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์เรื่องเปรตใน ๔ ประเด็นหลัก คือ

๑. ความหมายของคำว่าเปรต
๒. แนวความคิดเรื่องเปรต
๓. ความเชื่อเรื่องเปรต
๔. อิทธิพลความเชื่อเรื่องเปรตที่มีผลต่อพิธีกรรมและประเพณีไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิให้ได้ครบถ้วนตามที่ต้องการ
๒. นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาสาระในการนำไปวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลจากการศึกษาจะทำให้ได้ความรู้ใหม่ที่ชัดเจนในเรื่องความหมาย แนวความคิด และอิทธิพลความเชื่อเรื่องเปรตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธานุศาสตร์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้สนใจพระพุทธานุศาสตร์ พิธีกรรม และประเพณีไทย